

*Ezen a héten ajánljuk még:
A Bibó István című kötetet (válogatta
Szilágyi Sándor); a Csábítás elmélete című
Tony Goldwin-filmet; Gordan Djordjevic
kiállítását a Műcsarnokban.*

IGAZSÁG ÉS ÉLVEZET

Az igazság szövetségre lép az élvezettel – ezt nem én mondom, hanem Eörsi István mondja Heinéről, de azért idézem, mert ez jellemzi legjobban Eörsi új könyvét is, amely (a bennfentéseket följázó, a kinnfentéseknek talán kissé száraz) Versdokumentumok magyarázatokkal címet viseli (Palatinus). Ritkán érzek úgy, mint most olvasás közben, hogy ezt a könyvet mint-ha én (úgy is mint társadalom) rendeltem volna, nekem írták, eltalálva legtitkosabb óhajaimat. Igen, mindig is azt reméltem, hogy egyszer valaki éppen így és éppen ezt fogja elmondani az 1949 és 1956 közötti évekről.

Míg haladok előre a sajnos túl kevés oldalon, közérzetem káprázatos: mintha legyeznének egyfelől, és kéjesen csiklandoznának másfelől. Pompás részleteken vidulok, anekdotikus történetekről tudom meg, micsoda rémségek rejtettek mögöttük. Eörsi senkit sem kímél, legkevésbé önmagát. Nemhogy csúsztatáson, tendenciózus memóriazavaron nem kapom rajta, de azon se, hogy bármit (a rá nézve legkompromittáltabb dolgokat beleértve) titkolni, bagatellizálni akarna, vagy mások hasonló gyöngeségeivel mentetgetni. Még abba a pózba se menekül, hogy egykori önmaga túlostorozásával provokálna ki fölmentést.

Aki olvasott már más, erről az időről szóló emlékezőseket, tudja, milyen nagy szó ez. És közben egyre nevetni van okunk, hihetetlen életöröm sugárzik abból, ahogyan a szerző kajánul és csúfondárosan

FELKIÁLTÓJEL HEYETT

Hogy kicsoda Richter? Hogy nem ismeritek? Óooh, igazán senki sem ismeri! Hol ilyen, hol olyan... Talán jobb lenne, ha javítanék. Ez az állítás ugyanis így, ebben a formában nem igaz, mi több: helytelen. Például azért, mert ez nem Ikea-katalógus, hanem egy komoly, polgári lap, ahol ily módon csak ahhoz fordul az ember, akivel brúder ivott. (Előzőleg.)

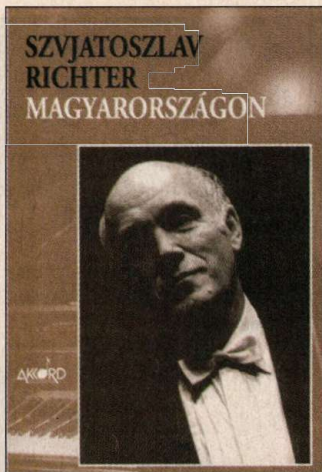
Javítanék tehát, ha lehet, és kezdem előlről.

Hogy kicsoda Richter, azt mindenki tudni véli. (Ország? Város? Híres ember? Skála? Ilyet senki se kérdez.) Aki azonban nem olvasta és nem hallgatta Papp Márta kötetét

(Svjatoszlav Richter Magyarországon), talán nem ismeri igazán. Am ha kezébe veszi az elmúlt évek egyik legjobb (magyar) könyvét, és meghallgatja annak CD-mellékletét, beszélni akkor se tud majd róla. Pedig (a kötetre) ránézésre mi sem látszik könnyebbnek. Csak figyelni kell, miként játszott a orosz pianista első budapesti szólókoncertjén Bach c-moll francia szvitjét, pár nappal később a Pavane egy infáns halálára című Ravel-darabot, és így tovább.

Hihetnénk: mindössze végig kell hallgatni mind a tizenkét művet, mind a tizenkét emléket Richter 1954 és 1993 közötti budapesti és szegedi fellépéséről, és közben azt olvasni: mit is írtak minderről a valódi magyar zenekritikusok. Hiszen akkor (együtt olvasva és hallgatva) sikerül megérteni ezt a lélegzetelállító valamit, és utána gyerekjáték szólni róla. De aki életében először (vagy sokadszor) helyesen választott, és végre (vagy újra) képes magának valódi örömet szerezni, az is kénytelen elismerni, hogy jól látta egy osztrák kritikus: Richter játékaról „írni” csak egyetlen módon lehet – egy óriási felkiáltójelet kell rajzolni. Mert, miként a kötet összeállítója megjegyzi: „Négy évtizeden keresztül folyamatosan merül fel az aggály... hogy ami az ő hangversenyén történik, az szavakban visszaadhatatlan.” És tessék: itt vagyunk az ötödik évtizedben, már a jövő is elkezdődött, a halott Richter pedig még mindig nem hagy minket nyugodni Magyarországon. Se.

SIPOS BALÁZS

KIS ÉJI DALÍ

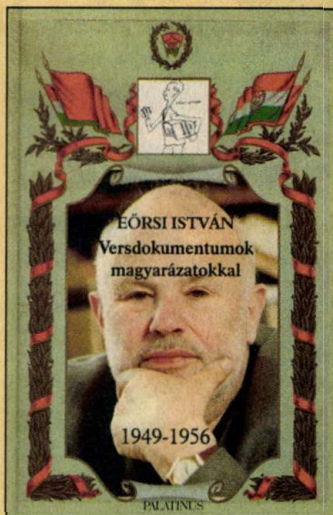
Aki ezen a héten tárlattal akarta felhívni magára a figyelmet, annak azért mutatnia kellett valamit – merthogy az úri közönség ezúttal, kifejelett sznobériáknak hála, egy emberként a Chagall-kiállításra tódult. A megnyitó táján tumultuózus jelenetek sora játszódott le, az érdeklődők órákat állottak sorba, hogy egymás hegyén-hátán végre bejussanak. (A Chagall napja – elnézést.) Magam elhatároztam erősen, hogy ezúttal távol maradjak a tömegtől, Chagall ősszel is éppoly izgalmas lesz, mint ma, elmegyek inkább a Közlekedési Múzeumba kisvasutakat nézni, de aztán az élet, ahogy szokott, közbeszólt.

Egy szentendrei vernisázsra érkezett meghívó, Dalí-képek lettek ígérve benne, ráadásul tűzijáték a Duna-parton, meg a Fodor János megnyitóbeszéde. E háromnak együtt az ember igazán nehezen tudna ellenállani, de hogy fokozzuk a fokozhatatlant, még az is kiderült a meghívóból, hogy mindez pontban éjfélkor kerül megrendezésre. Na, mondtam magamnak, azt már aztán tényleg látni kell, hányan vehetők rá arra, hogy pitymallatkor nézzenek ki-állítást vidéki kisvárosban.

Mondjuk, voltunk vagy ezren. Szegény Erdész László, a galériatulajdonos nem is igen tudott hová lenni örömeiben – aztán, hogy minket hová tegyen, arra nézve véggépp nem volt ötlete. A megnyitó végül a Bercsényi utcán tartott, végestelen-végig, és aztán állhattunk meg egy órát, mire bejutottunk. Ilyen az, ha az ember furfangosan el akarja kerülni a tömeget.

Ami mármost a kiállítást illeti, Dalít nem innen kell

leszámol valamikori énjével. Képes rá (nemcsak ígéri), hogy „perszonáluniót” létesítsen azzal a hajdani fiatalemberrel, akit egy öngerjesztő paroxizmus még Sztálin- és Rákosi-versek írására is rávette. Azt vállalja belőle, hogy mindez nem hideg számításból történt, hanem egy szép, bár doktriner jövőkép iránti lelkesedésből.

Eörsi legádázabb ellenségei sem lehetnének szigorúbbak kipécézett versei és e versek szerzője iránt – arról nem is beszélve, hogy sem felkészültségük, sem morális alapjuk nincs hozzá. Ő a szemünk láttára elemzi cafatokra esztétikailag is, gondolatilag is saját produktumait, és miután mindezt elvégezte, teljes erkölcsi joggal jelenti ki: az ilyen műveleteknek

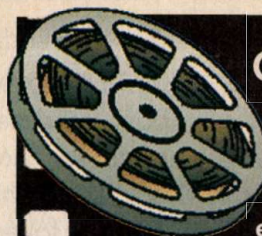
köszönhetően „mindmáig megőrizte baloldali világlátását és reflexeit”. Ez a baloldali reflex, amelyet az ellenoldal csak mocskolni és átkozni tud, egyebek közt Eörsi ideológiai kóperegényével szerzi vissza a becsületét, mert olvasója a végére érve is elmondhatja: az igazság szövetségre lépett benne az élvezettel.

NYERGES ANDRÁS

megismerni. Rajzocskák, vázlatocskák, sorozatgyártva, egy-két szobor – inkább csak futó hangulat. De persze aki már ismeri, meg szereti, örömet lelheti ebben a sőhajnyi összeállításban is. Akinek meg pénze van, vehet ezt-azt: félmillióért már válogathat a karcokban. Manapság egy jó keret többre van, komolyan mondom.

JOLSVAI ANDRÁS

QUASIMODO 2000

Van-e különbség a klasszikusok púpjai között – kérdezhetnék egy kevés elmeéllal készült vetélkedőben. Annyiban mindenképp, hogy III. Richárdé alatt egy romlott szív ketyegett (Shakespeare ezt mondja), a párizsi Notre-Dame toronyöréé mögött pedig maga az önfeláldozó, cseppfolyós szívjóság olvadozott (Victor Hugo szerint).

A Quasimodo 2000 című opus – maradjunk az egyszer már bevált jelzőnél – kevés elmeéllal a Victor

Hugo-i modellt választja, hőse együgyű torzember, aki végül elnyeri méltó jutalmát/büntetését egy nő (Esmeralda/Ágnes) személyében, ülve és csókolózva a katedrális tornyának gombján, miközben a Krisztus-szoborba belebújt gaz Frollo ránk kacsint, s azt mondja: visszatérek! Amitől az Isten mentse meg bennünket.

A romantika patentjeit a jelen horrorjainak elemeivel vegyíti, miközben egy politikai szatíra vérvonalát is beleerőszakolja a történetébe ez a francia film, amelyre summásan talán annyit mondhatnánk: otromba, szemtelen és szellemtelen.

Rendezte és a címszerepet játsza Patrick Timsit. A filmre azonban talán egy másik színész nyomja rá legjobban bélyegét, ez pedig a beszédes nevű Vincent Elbaz.

BÖLCS ISTVÁN